

Alkas.lt

Alkas.lt yra 100 nuošimčių visuomeniniais ir savanoriškais pagrindais sukurtas ir nuolat atnaujinamas internetinis dienraštis

alkas.lt Printed on 2024 12 13

D. Razauskas. Kaip „sustabdyti emigraciją“

April 7, 2017

Kategorijos: Kalba, Kultūra, Lietuvos kelias, Mes baltai, Nuomonių ratas, Visi įrašai

Žymos: Dainius Razauskas, dokumentai, dvasia, emigracija, kalba, kertami medžiai, kryžiai, kultūra, Lietuva, lietuviai, lukiškių aikštė, Medžiai, nepriklausomybė, pasaulėjauta, pavardes, paveldas, raidės, valdžia, valstybė, ženklai

Žmonių veiksmai ir poelgiai priklauso nuo minčių. Juos lemia mintys. Dar griežčiau: veiksmai ir poelgiai tiesiog yra įsikūnijusios ar įkūnytos mintys. O jei kas to nesupranta, tai tik dėl to, kad išvis nemato, nepastebi savo minčių, o gal net ir savo veiksmų – vien tik padarinius ir tik tada, kai jie jau užgula visu svoriu.

Tačiau mintys nebūna pavienės, atskiros – mintys gyvena sūkuriais, arba spiečiais. Štai įsisuko vienoks minčių sūkurys, apniko vienoks minčių spiečius, štai kitoks. Tokius minčių spiečius mes išgyvename kaip nuotaikas, vadiname nuotaikomis. Gera nuotaika – geros, šviesios mintys; bloga nuotaika – blogos, tamsios, niūrios mintys.

Įprastos, gal net „prigimtos“ nuotaikos, kurios tiesiog įsikūnija mumyse – arba mes jas įkūnijam, kurios įsišaknyja ir išsiplėtoja mumyse taip, kad tampa pagrindu reikštis visoms kitoms, sudaro pasaulėjautą. Pasaulėjauta irgi, žinoma,

Dainius Razauskas | Asmeninė nuotr.

gali keistis, tik jau ne taip greitai, ne vienu vėjo gūsiu, kaip nuotaika. Su pasaulėjauta mes tapatinamės, pasaulėjauta sudaro asmens ir bendruomenės, ypač nuo seno drauge gyvenančios bendruomenės – tautos esmę.

Tad norint pakeisti žmogaus veiksmus, reikia pakeisti jo mintis, tačiau neįmanoma pakeisti minčių, nepakeitus nuotaikų, o nuotaikas galima palengva keisti tik remiantis atitinkama pasaulėjauta. Neįmanoma remtis vienokia pasaulėjauta ir norėti susilaukti kitokių veiksmų, kitokių poelgių ir kitokių padarinių, nei iš jos galima tikėtis. Medis atpažįstamas iš vaisių.

Neįmanoma sustabdyti lietuvių emigracijos, nesiremiant lietuviška pasaulėjauta, o juolab ją ardant ir griauinant. Todėl tie,

kas sakosi norį „sustabdyti emigraciją“, bet ardo ir griauina lietuvišką pasaulėjautą, – meluoja. Arba piktybiškai apsimitinėja, arba apgailėtinai apsigaudinėja.

Tačiau kas gi tokia ta „lietuviška pasaulėjauta“? Jei šito klausiama ironiškai, iš anksto nusiteikus priešiška, kalbėti beprasmiška. Tai reiškia, kad nuo jos ginamasi, ji puolama, neigiama ir atmetama. Bet jei klausiama nuoširdžiai, norint suprasti, tai galima pamėginti pasiaiškinti.

Bet kokia pasaulėjauta atpažįstama iš jos apraiškų, ją išduoda ženklai – tam tikri simboliški daiktai, vietos, poelgiai ir įvykiai, kuriais ir kuriuose pasaulėjauta pasireiškia, iš kurių ji spindi, kurie ją spinduliuoja. Vieni silpniau, kiti stipriau, o kiti tiesiog įkyriai, neišsiginamai. Pavyzdžiui, Lenino paminklas Lukiškių aikštėje spinduliavo sovietinę pasaulėjautą, todėl Lietuvai atgavus Nepriklausomybę jis, suprantama, buvo pašalintas. Kas be ko, būtų galima įsivaizduoti Nepriklausomą Lietuvą ir su Lenino paminklu, bet tada reikėtų nuolat įdėti daug papildomų pastangų jo spinduliavimui malšinti, užgožti, įveikti stipresniu savu. Jei lietuviška pasaulėjauta būtų stipriai įsišaknijusi ir viešai palaikoma, ji galėtų atlaikyti – su didesne ar mažesne rizika – daug visokių kitokio spinduliavimo šaltinių. Tačiau kai ji pati nuosekliai gujama, todėl tolydžio silpsta, į juos reikia žiūrėti rimčiau.

Vienas iš tokių ženklų, labai stipriai spinduliuojančių Lietuvoje kitą, svetimą pasaulėjautą, būtų nevalstybinės kalbos rašmenų įtraukimas į valstybinius dokumentus. Ženklas, tiesą sakant, yra net pats šios „problemos“ svarstymas, nes „problema“ iš esmės verčiamas pats lietuvių kalbos valstybiškumas. Ypač kai įkyriai diegiami kitos valstybės rašmenys – buvusios agresorės, kurios vardu Lietuvai dar visai neseniai buvo padaryta neišdildoma žala, kurios vardu ilgą laiką reikėsi itin nuožmi neapykanta lietuvių, o kartais tebesireiškia iki šiol. Todėl įvesti „dvigubą w“ ir norėti „sustabdyti emigraciją“ – tai tas pat kaip pilti į laužą vandenį ir norėti, kad jis įsidegtų.

Kitas ženklas galėtų būti medžiai. Senovėje lietuviai Dievą garbino šventose giraitėse, ant kapų nuo seno sodino medžius, todėl lietuvių kapinės visuomet skendėjo medžiuose, ir lietuvių sodybos visuomet buvo apsuptos medžių, ir pokario žalieji broliai mirti už Tėvynės laisvę pasitraukė į girias, medžių pavadinimus ėmė sau už slapyvardžius, ir sovietmety likusi gyva lietuvių dvasia rado slaptą prieglobstį žalioje medžių paunksmėje – miške prie ežero, šile prie gyvenamojo rajono, sode, miesto parke ar skvere po dideliu senu medžiu, po palinkusia virš suoliuko alyvos šaka. Todėl kirsti medį ir norėti „sustabdyti emigraciją“ – tai tas pat kaip pjauti peiliu per žaizdą ir norėti sustabdyti kraujavimą. Galima net būtų tarti, kad kiekvienas nukirstas medis – tai emigravęs lietuvis.

Kalbu ne apie medienos pramonę, o apie ūkiškai dažnai visai beprasmį, visai nebūtiną, užtat labai simbolišką veiksmą – apie ženklą. Kaip Basanavičiaus alėjoje Palangoje, Minijos kaime, Vilniaus Gedimino prospekte, Rotušės aikštėje ir daug daug kur kitur per visą Lietuvą. Ir toliau – ketinama iškirsti liepas Lukiškių aikštėje, benzopjūklais išniekinti Kreivojo, o gal Krivių miesto – senojo priešistorinio Vilniaus rimtį pačioje Lietuvos širdyje. „Kirkite, kirkite, iškirsite – ir nebus Lietuvos“, – dar XIX a. perspėjo sapne apsireiškusi miškų ir medžių deivė Meideina.

Tokių ženklų galima pastebėti nuo pat Nepriklausomybės pradžios. Sąjūdžio metais ant Kreivojo kalno kažkas buvo pasodinęs guotą ažuoliukų (tuomet buvo įprasti tokie savaiminiai poelgiai – pasodinti medį, surinkti šiukšles, gyvatvore sutvirtinti šlaitą, pastatyti suoliuką, ir tai buvo tiesioginė, gyva lietuviškos dvasios apraiška). Ažuoliukai prigijo ir augo, vešėjo ten apie du metus – iki 1990-tųjų, kai buvo sumaitoti buldozerių vikšrais, svetima kalba besikeikiančių ir nuorūkas svaidančių traktorininkų, o jų vietoje pastatyti gelžbetoniniai trys kryžiai.

Trijų kryžių kalne formuojasi nuošliauža | Deivydo Jonelio nuotr.

Kalbu ne apie architektūros paminklus, istorijos ar kultūros vertybes ir ne apie religinius įsitikinimus – sakau, ką mačiau ir patyriau be jokių ideologinių skraisčių, nuoga širdimi.

Kad ir ką pinsi, vyniosi ir kabinsi ant ausų, bet gyvas ažuolas yra tai, kas gyva, kas auga ir skleidžiasi, keroja ir veši, o gelžbetonis – tai, kas negyva, atgabenta iš šalies ir užversta ant viršaus kaip antkapis. Ženkilai yra negailestingi – jie spinduliuoja tą dvasią, tą esmę, kuriai iš tiesų atstovauja, ir reikia nemažai jėgų, norint jų spinduliavimui atsispirti, nuolat jį sau kaip nors užaiškinti.

Trijų kryžių kalne formuojasi nuošliauža | Deivydo Jonelio nuotr.

Jau tada iš tikrųjų įsmigo rakštis, nors dar nepastebima, nė nejauciama, – kaip „sustabdyti emigraciją“. O atsakymas į šį klausimą visada tas pats: nuverskite negyvą gelžbetonį, nuriskite akmenį nuo savo širdies ir leiskite savo širdyje ataugti ąžuolui!

Trijų kryžių kalne formuojasi nuošliauža | Deivydo Jonelio nuotr.

Duokite atsigauti, leiskite alsuoti lietuviškai dvasiai. Jeigu ji įsigalės, mes įveiksime bet kokius sunkumus, ir taip, kad patenkinti bus visų tautybių lietuviai.